

Văn hóa nhà dài của đồng bào dân tộc Êđê

Ngày nay, khi đặt chân vào những buôn làng của đồng bào dân tộc Êđê, bạn không khỏi ngạc nhiên khi nhìn thấy nhiều ngôi nhà xây hiện đại, thậm chí còn có những ngôi nhà cao tầng, bê tông cốt sắt rất kiên cố. Tuy nhiên bên cạnh những căn nhà hiện đại đó, chúng ta cũng thường thấy có nhiều ngôi nhà sàn được làm bằng vật liệu thô sơ như gỗ, tre, nứa, tranh...

Những ngôi nhà này người ta thường gọi là nhà dài, có nhiều ngôi nhà được làm dài như một tiếng chuông ngân. Vậy bạn đã biết gì về căn nhà dài truyền thống của đồng bào dân tộc Êđê? Để tìm hiểu cụ thể và chi tiết hơn, xin bạn hãy dành một chút thời gian ghé lại quê tôi để được mắt thấy – tai nghe về những phong tục tập quán đầy kỳ thú này.

Người Êđê có truyền thống dựng nhà theo hướng Bắc - Nam và buôn làng Êđê truyền thống thì được bố trí theo hướng Đông - Tây. Vật liệu chủ yếu dùng để dựng nhà là gỗ, tre, nứa, tranh...

Ngoại cảnh nhà sàn mô tả được đặc điểm, tính chất và công dụng của hai cầu thang truyền thống (đực và cái); cửa trước và cửa sau, sân sàn trước và sân sàn sau.

Phần nội thất được chia làm hai phần chính như sau:

+ Phần Gak Ok: là nơi đón khách và là khu vực dùng cho mọi sinh hoạt chung của gia đình và dòng họ như hội họp, cúng lễ, đánh cồng chiêng. Có 3 cặp cột chính dùng sắp xếp vị trí của các vật dụng như:

Hướng Tây: Cột chiêng, cột trống tương đương với vị trí ghế Kpan, trống cái H/gờ.

Hướng Đông: Cột khách, cột chủ tương đương với vị trí của bếp khách và Djương Pô Sang, ché.

Vị trí đón tiếp khách ngủ qua đêm dành cho từng đối tượng khách.

+ Phần Adú: Là chỗ sinh hoạt (ngủ) của vợ chồng chủ nhà cùng các thành viên trong gia đình. Không gian và nội thất trong gia đình cũng được phân chia theo hướng Đông và Tây.

Phía Đông: được ngăn thành nhiều buồng, làm chỗ ngủ cho nhiều cặp vợ chồng theo thứ tự từ sau ra trước: buồng vợ chồng chủ nhà, kho và là phòng để dành cho cô con gái út khi đi lấy chồng, phòng của vợ chồng các cô con gái theo thứ tự trước sau.

Phía Tây: là bếp lửa sinh hoạt cho cả gia đình (trước phòng chủ nhà) và là bếp riêng của các cặp vợ chồng (đặt trước mỗi cửa phòng) và các vật dụng sinh hoạt trong gia đình.

Kho lúa để ở sau cùng, được tách rời khỏi không gian nhà trước nhưng nhỏ hơn và có hình dáng như hình vuông.

Những sắc thái chung mang đậm ý nghĩa nhân văn của văn hóa nhà dài đã nói lên truyền thống, tín ngưỡng và chế độ mẫu hệ của đồng bào dân tộc Êđê.